هەراری ڕێـــویی کاپیتـــاڵیزم…
مەحمود عەبدوڵڵا

مر□قی بەڕۆبۆتکراو ،وێڵ بەدوای چێژو ، بەختەوەری “گا ئاسا”وەک نیچە دەیگوت:مر□قی مۆدێرن دەیەوێت بەختەوەربێت وەک گایەک. ژیان کورت دەکرێتەوە لەوەی تۆ بخۆیت و بخەویت،هیچ پێویست ناکات مەراقی کۆمەڵکوژی ملیۆنان مر□ق بیت ،پێویست ناکات خەمی ئەوانیترت بێت،لێگەڕێ با خەڵک لەنەهامەتیدا بژین،ئەگەر تۆ شوێنەکەت ئارامبو ئەوا کێشەی تۆنیە خەڵکیتـــر بەهۆی جەنگەکـــانی کاپیتـــاڵیزمەوە ئاوارەن،لێگەڕێ گرنگ تۆکارو ئابوریەکی باشت هەیە،سوپای بێکاران بەتۆچـــی. نیچە لێـــرەدا دژی فەلســەفەی تـــاکگەرایی مۆدێـــرنەیە کە مرۆڤێکە بیریش ناکاتەوە بۆئەوەی گەدەی تێک نەچێت.

نوح هەراری بە پشت بەستن بەفەلسەفەی ئەبیکۆڕ و بێنتهام و میل ،مەیلێکـــی وانیشانـــدەدات،ئەلـــبەت هەردەبێ پەنـــا بۆزانستـــیش ببـــات ،چونکە ئەمڕۆ هەندێک خوڕافە بێ پاڵپشتی زانست مومکین نین.

زیرەکی هەراری لەوەدایە بەشێوازێکی گریمانەیی ،مێژوی ئایندەمان بۆ دەخوێنێتەوە،وەک فاڵگرەوەیەکی سیستەم گریمانەی ئایندەیەکی زێڕیـــن دەکـــات ،لەلایەکیـــش وا نیشانـــدەدات کە ئەوە هەر خەیـــاڵێک بێت،گریمـــانەیەکی دور بێـــت،وەلێ دەســـتبەرداری ئەوە نـــابێت کە پێمانبڵێت:ئەوگریمانـــانە پێویســـتین بۆ سیســـتەمی ســەرمایەداری . چ گریمانەیەک ؟ قسە لەسەر دوگریمانە و پێشبینی بۆئایندە دەکات ،نەمری و بەختەوەری.

سەیر ئەوەیە هەراری ئەوانە وەک پێویستی کاپیتاڵیزم دەبینێت،واتا سەرمایەداری ئەو دو ئارەزوە دەکاتە پڕۆژەی خۆی،بەڵام دەڵێت:نەک لەبەر خودی مر□ق ب□□کو لەپێناو قازانج،ئێ دیارە دەبێ وابڵێت چونکە سەرمایەداری بەچاوی قازانج سەیری هەموشت دەکات تەنانەت ئەخلاق و مر□ق و خودی ژیانیش . ئەو پێیوایە کە مر□ق ل□سەدەی ٢١ دا،پشکێکـــی گەورەی دارایـــی دەخەنە گەڕ، بۆ درێـــژکردنەوەی تەمەن، هەروەها جەنگ لەدژی مەرگ و پیری لەسەدەی بیست و یەک درێژکراوەی کلتوی مۆدێرنە بەبڕوای ئەو.

کێشەکە ئەوەنیە کەمر□ق خ□یاڵێکی وای لەسەرداهەیە،بەڵکو ئەم خەونە شتێکە لەدیدی ئەودا کە بۆ ژیانی کاپیتاڵیزم پێویستە. باسی ئەم هەوڵانەش دەکات کە لەئێستاوە خراونەتەگەڕ،وەک تەرخانکردنی لەسەدا سی وشەشی دارایی گۆگڵ بەدروستکردنی

کۆمپانیـــای کـــالیکۆ ،بۆ بۆ چارەســـەری کێشەی مەرگ …کـــالیکۆ

ک□پیانی□کی تایبەتە لەلایەن گۆگڵ دامەزراوە.
پێشبینیەکانی ،ئ□ب□رای گ□رای و ڕەی کۆرزوێل بەنمونە
دێنێتەوە،کەدەڵێن هەرکەس دوهەزاروپەنجا خاوەن لەشێکی تەندروست و
هەژمارێکی بانکی پڕ بێت دەتوانێ دەساڵ دەساڵ تەمەنی
درێژبکاتەوە،دەساڵ دەساڵ تەمەنی درێژ دەکاتەوە.ئەمە لەڕاستیدا
قوربانیدان بەئێستایە لەپێناو داهاتو،وەک ئاید□ل□ژیا
کانیتر،ڕەنگە وەهمێکی خۆشی نیولیبڕاڵەکان بێت، بۆئەوەی ئیدی مر□ق
لەئێستا وە چاوی لەسەر ساڵی ٢٠٥٠ بێت.زۆر خۆشخەیاڵانە دەڵێت
:پیتەر تیێل دامەزرێنەرانی□ پ□ی پال کۆمپانیای بواری
ئاڵوگۆروگواستنەوەی دراو بەشێوەی ئەلیکترۆنی لەسەردیواری
کۆمپانیاکەی نوسراوە:
ماڵئاوا یەکسانی بەخێربێیت نەمری!ئەمە چ جۆرە خەیاڵ پڵاوێکی
کاپیتاڵان□ یە، ئەم سەرمایەدارە لەسەردیواری کۆمپانیاکەی نوسیوە
ه□زاری و نایەکسانی فشەیە،جا قوڕبەسەری ئەوەی□ ه□زاران تاهەتایە
هەژاربن! ڕەنگە مردن بۆهەژاران باشتربێت. بەڵام ئەم سەرمایەدار
بێگومان دەزانێت تا ئەوکاتە ئێسقانیشی نامێنێت، بۆیە پێی ئاساییە
ئێسقانی هەژاران ببینێت. نوح هەراری دەڵێت:
جەنگلەدژی مەرگ لەلوتکەی پڕۆژەکانی سەدەی بیست و یەک دا دەبێت.
بەڵام لەئێستاوە ئێمە دەبینین چ ڕودەدات، ئەم ڕێویە زیرەکە
لەجەنگی ئۆکرانیاش دەیەوێت یەخەی پۆتین بگرێت، نەک خودی
سیستەم..لەوانەیە ئەویش پێی وابێت شەڕخوازی پۆتین خەتای ئەوەیە
زۆر لیبڕاڵ نییە!وەک چۆن نیولیبڕاڵەکان هەمیشە کێشەکان دەگێڕنەوە
بۆ کەمی لیبڕاڵبون، ئەم بانگەشەیەش وەک هی مەلاکانە
کەدەڵێن:چارەسەر لە ئیسلامدایە!نوح هەراری دەڵێت:
گەرباوەڕی خۆمان بەپیرۆزی ژیانی مر□ق و پێشکەوتنی زانستی
بەردەوام وپایەدار“پێشکەوتن لەدیدی نیچەوە هەڵەیەکی مۆدێرنیتەیە”
ل□ بەچاوبگرێن کەلەسەرەوەی هەرەمی پێداویستی ئابوری سیستەمی
سەرمایەداری دێن.
لەبەرئەوە جەنگ دژی مەرگ ناچاریە.مرۆفەکان بەهەرهه□کارێک بمرن
بۆئێمە بەسانایی قبوڵناکرێت،ئەم خەباتە دژی مەرگ بۆ پایەداری
زانست و سیستەمی سەرمایەداری حاشا هەڵنەگرە.
بەبڕوای حەراری خەمی سەرمایەداری بەختەوەری و نەمری مرۆڤە
،ولەلوتکەی داخوازی سیستمدایە زانایان و د□□□انی بانک ئەوەیان
بۆگرنگە تا دەستیان بەداهێنان و قازانجی نوێ بگات ،ئایا زانست و
زانایی لەمە زیرە کانەتر هەیه. بەڵام ڕاستی بۆ قازانج شتێکی وا
پێویست نییە بۆسەرمایەداری بازرگانی چەک و مر□ق کوژی و شەڕ
قازانجی زیاترە. هەروەها دەڵێت:

ئەگەر ماهیەتی پێویستیە ئابوریەکانی سیستم بەس نەبێت ترس لەمردن ئەوەستە دەوروژێنێت. بەلای هەراریەوە پێش هەرشت ئەم پەژانە پڕۆژەی سەرمایەدارین، ئەوسیستەمەی زانستیشی قۆرغکردوە بە مەبەستی خۆی.سەیرە سیستەم بەم هەموو توانایە خۆی لە هەژاری و بەد بەختی و جەنگ و نەخۆشیە کەمەڵایەتیەکان گەلبکات، بەڵام لەخەیاڵی ئەوەدابن لەداهاتودا مرۆڤ نمربێت، پرسیار ئەوەیە ئەوکات لەشکری بێکار دەمێنێت ،کە پێویستی حەتمی ماناوەی سیستەمی کاپیتاڵی قازانج پەرستە.پاشانحەراری دەڵێت:
بەشێکی گەورە لەداهێنانە هونەری وپرەنسیپە سیاسی و خۆپارێزیەکان، ئاینی سەرچاوەیان بە ترس لەمەرگە. ئەمەش بە هیچ شێوەیەک ڕاست نیە، ئەوداهێنانە بەباشترکردنی هەل و مەرجی کەمەڵایەتین!
ودی ئالن: وتویەتی من نامەوێ لە ڕێی هونه ر نەمربم .دەمەوێ بەنە مریبگەم..
هەراری دەڵێت کاتێک خەڵکی بیر لەدەرفەتی ڕاستەقینەی نەمری بکەنەوە ویستی ژیان لەواندا هەموو بیانویەک بۆ هەڵگرتنی باری قورسی ئایدیۆلۆژیا"،وهونرو ئاین پوچەڵدەکاتەوە.
بەکورتی دەمەوێت بڵێم :سستەمی سەرمایەداری کە ئایدیۆلۆژیای زیرەکانەی لیبڕالیزم تەبەنی دەکات بەردەوام نکوڵی لەئایدیۆلۆژیا دەکات،لەڕەدایە کە ڕوویبونی حەراری دەردەکەوێت “باری قورسی ئایدیۆلۆژیا"نوح پێماندەڵێت :واز لەبیروباوەڕ بێنن،چونکە بەختەوەر نابن، بەڵام لەڕاستیدا مرۆڤی بێئایدیۆلۆژیا بەختەوەر نییە،ڕاستە ئایدیۆلۆژیەکان کێشەش دەخوڵقێنن، بەڵام ئەوەی واش دەکات مرۆڤ نەبێتە ڕۆبۆت و پەیوەندیەکی ڕوت"ئاژەڵیانە"ی بەجیهانەوە نهبێت بیروباوەڕو ئایدیۆلۆژیایە.دەشێت شانبەشانی زانست و تەکنەلۆژیا ،بیروباوەو بەهای نوێ بخوڵقێت .بەڵام زانایانی تەکنیک و زانستی تەکنەلۆژی کە دەیانەوێت زانست عەرشی فەلسەفە داگیربکات، نکوڵی لەتوانای فەلسەفە دەکەن بۆ کێشەکانی مرۆڤایەتی، مرۆڤ دەکەن بەڕۆبۆت.وەک نیچە دەڵێت:بەهۆی نکوڵی لەفەلسەفە یان داگیرکرانی لەلایەن زانست تەنانەت لەئەوروپا لەڕێکخستنی سیاسیدا گەیشتونە ئاستی داڕوخان. نەخۆشی مۆدێرنیتە دابڕانە لەمەعنەویات و تاکگەرایی ڕەها و لەهەمانکاتدا تاکگەرایی ئەمڕۆ لەسەر حیسابی ئەخلاقە .نکوڵیکردن لەهەرجۆرە بابەتێکی مەعنەوی وەک سەرچاوەی بەختەوەری، لەوانەیە تەنیا لەلەواری تیۆریدا بسەلمێندرێت،واقیع شتێکیترە. بەدیدی ئەو ،بەپشتبەستن بە بەنتهام و میل ،لەدەرەوەی چێژو ئازار هیچ شتێک مایەی خۆشنودی نییە، یان بەد بەختی،وەلێ ئەمە تەنیا بەڕۆبۆتکردنی ئینسانە.داماڵینیەتی لەهەستی مرۆڤانەو کەمرۆڤ. بەدا بڕینی تاکەکان

و چەککردنیانە، چەکی فیکر، کە تەنیا چەکە دەتوانێت بەرامبەر وێرانکاری و بێ ئەخلاقی سەرمایەداری بوەستێت و مرۆڤایەتی ڕزگاربکات، لەمەترسی وێرانبوونی ژینگە، ودیکتاتۆریەتی تەکنەلۆژی ئایندە، بێگومان لەناوبردنی مرۆڤ و کۆمەڵکوژی لەوانەیە پڕۆژەی شاراوەی سیستەم بێت. نەک گەیشتن بە نەمری. ئەمە شایەتی ئەو حەقیقەتەین کە مرۆڤەکان هەندێجار لەپێناو ئامانجێکدا تێدەکشن گیانی خۆیان دەبەخشن هێشتا هەستبەبەختەوەری زیاتر دەکەن، لەوانەی کە لەبانیە خۆیان دەشێن و فڕۆکەی تایبەتیان هەیە، ئەمڕۆکە وڵاتانی پێشکەوتوی سەرمایەداری چیتر لەڕێگەی چەکەوە پێویستیان بە مرۆڤ نیە بەسنورەکانی خۆیان، سەرمایەداری لەسەردەمی فەتحکاریدا بەیە گاڵتەکردن بە نیشتیمانپەروەری و بەرژەوەندی گشتی لەوڵاتانی جێتەماحی حکومەتە نیولیبەراڵەکان فەلسەفەیەکی پێویستە. نابێت مرۆڤ بیر لەئازادی بکاتەوە، با کۆمپانیاکان ئازادبن لە تاڵانی وڵاتانی جیهانی سێیەم! خەمی گشتی، بەرژەوەندی گشتی ئەمانە لە فەلسەفەی نیولیبەراڵدا گاڵتەین، بخۆ و بنو بەختەوەربە وەک گا یەک. لەژێر سایەی ئەم تاکگەراییە بە هەستە دەسەڵاتی دیسپلینکەر هەموو دەستدرێژیەک دەکاتە سەر ژیان و ژینگەو کۆمەڵگە و مرۆڤیش دەکاتە ڕۆبۆتێکی بێ هەست و ڕوح، دەبێت خەریکی پڕکردنی هەژماری بانکی بێت، نەک مێشکی، چونکە لەوانیە لەداهاتودا بتوانێت تەمەنی درێژبکاتەوە بە و پارەیە. ئەگەر پێویستبکات چێژی سێکسی بە درێژ دەکرێتەوە، ئەمانە گریمان و خەمی زانستی کۆنترۆڵکراوی سەرمایەدارین.

مەحمود عەبدوڵڵا

باسێک لەسەر نووسەر و بوارەکانی کۆمەڵگای کوردستانی… زانا ڕەزاق

ڕۆشنبیری ناوچەو بەتایبەت کوردی شتێکی نیە بەناوی مەعریفەی نوێ و بیرکردنەوە ئەوەی هەیە تەقلیدی و لاسایکردنەوەی فەیلەسوف و

بیرمەندانی ڕۆژئاوایە هەمان بیرکردنەوەیە

دەبوایە ڕۆشنبیری ناوچەو کوردی بەرهەمهێنەری زانین و مەعریفە لەگەڵ باس کردنی دەشبوایە بنەما شتەکان بناخەکانی ،بەپێوەر و خالەکانی هەبایە یانی خاوەن جیهانبینیەک بایە.

دەتوانم لێرە بلێم بە ئەوەی ناوی بمێنێتەوە وەکو بیرمەندان یانی ڕۆشنبیری زەمەنی نەبن بەلکو ئامانجەکیان ئەوەبا کە ڕۆشنبیری بەردەوامی بان یانی بەردەوامی زیندووبان ناویان و نووسینیان پاش مردنیش هەر زیندووبا وەکو:
(ئەرستۆ ،ئەفلاتون ،ئەوانی تر)

هەروەها چونکە کۆمەلگاکان جیاوازن چونکە ناوچەکان جیاوازن چونکە ڕۆژهەلاتی ناوین جیاوازە لە ڕۆژئاوا هەم بەمیتۆدێک هەمیش ڕێچکەیان هەبا بەشێوەیەک هاتبانە مەیدان وەکو ئەقلیەتی ئەو ناوچەیە و ئەو کۆمەلگایە یانی خوێندنەوەیەکی دروستی بە مرۆڤەکانی کۆمەلگا و بوارەکانی هەبایە پاشانیش لە بنەڕەوە دەستیان پێکردبا .

لێرە دا ئەتوانم بلێم هەروەک چۆن خوێنەرمان هەیە ئایدۆلۆژین شوێنکەوتووی ئایدۆلۆژیان ،هەروەک چۆن خوێنەرمان هەن کۆیلەی نووسەرن ،بەهەمان شێوە ڕۆشنبیرو نووسەری ئێمە ئاوان دەبوایە وانەبان بەشێوەی تر بان چونکە ئێمە چ جیاوازیەک لەگەل خوێنەر هەیە؟ دواتر بەچ پێناسەیەک و سیفاتەک ڕۆشنبیر لە خوێنەر جیاوازن ؟
هەر چەندە نابا نووسەر و بوارەکانی تریش یانی خاوەنەکانیان خوێنەری کۆیلە لە بیرکردنەوەیان هەبا چونکە ئەوە زیانە نەک سود بەلکو دەبوایە خوێنەری ئازادیان لە بیرکردنەوە و ڕاو بۆچوون ئێمە هەبایە هەم نووسەران هەم بوارەکان چونکە ئاوا سودت پێدەگەیەنە نەک شێوەی تر

خۆی هەروەک ووتمان دەبێ بەرهەمهێنەری مەعریفەو بیری نوێبان ،بەلام هی ڕۆشنبیران و نووسەرانی کۆمەلگای ئێمە و ناوچەکە ،زۆرێک نووسینەکانیان دووبارەن
بە نموونە :

ئەگەر سەد کتێبمان هەبێت ئەوا نەوەدی دووبارەن یانی هەم ،لەهی دەرەوە دووبارەن هەمیش لەناوەخۆ دووبارەن نەدەبوایە وا بوایە بەلکو ئیزافە و زیادەی خۆیان بە سەر نووسین و شتەکانی ئەوانی تر هەبا

ڕۆشنبیرو نووسەرمان هەیە ڕووبەڕوو نازانێت قسە بیکات یانی لە تۆڕە کۆمەلایەتییەکان و لەڕاگەیاندن و کۆڕەکان جیاوازە، بەتایبەت کاتێک پرسیاری ڕووبەڕووی لێدەکرێت.

پاش ئەمەش ڕوشنبیری کۆمەلگای ئێمە دەبێ بەشێوەیەک بێت کاریگەری دروست بکات، نەک خەلک کاریگەری لەسەر دروست بکات، بەداخەوە ئەمە لەم ڕووەو ڕووەکانی تریش لەکێشەی گەورەداین .

هەروەها زیاتر باسی پشت شتەکانی کردبا و خوێندنەوەی بۆ هەبایە یانی بەشێوەی تر زیاتر باسی دیاردەکانی نەکردبا بەلکو دەبوایە پشت دیاردەکان لەگەل هۆکار و چارەسەرکردنیشی باس کردبا.

جگە لەوانەی سەرەوە دەبوایە گرنگی و سەرنجی زیاتر لەسەر هەموو شتە خۆمالییەکان بدابایە نەک هی دەرەوەی پەرە پێبدات چونکە ئەمە زیانە نەک سود یانی دەبێ زانیاری نەبێ ؟!

چونکە ئێمە وەکو مامۆستا و نووسەر و هەموو بوارێکی تری کۆمەلگایە کە زانیاری و باسی شتەکانی بۆ فێرخواز و بینەر و بیسەر و ئەوانی تر دەکات.

دەبوایە لە جیاتی ئەوەی زانیاری ڕوکەش بلاو بکاتەوە دەبوایە کاری لەسەر هۆشیارییەکی گشتگیر کردبا بۆ ئەوەی تاکێکی تەندروستی بۆ کۆمەلگا و بوارەکان دروست کردبا
چونکە کۆمەلگای ئێمە هاوشێوەی ئێمە لەناو کۆمەلگا و بوارەکانیشی کۆمەلین و جەماوەرین دەشبوایە لەو شوێنانە کۆڕ و سیمینار کرابایە کە پێویستی پێ هەبووە نەک لە شوێنێک کە هەمووی وەکو ئەوانن یان باشترن.

یانی بلێین لە کۆڕ و سیمینارەکان و هەلبژاردنی بابەتەکانیش بۆ ئەو کەسانە کرابایە پێویستیانە.

هەر بۆ نموونە کێشە و گرفت و هۆشیار کردنەوەش بۆ ئەو خەلکە باس کردبا پێویستیانە یانی کێشەی ژن بۆ ژنەکان کێشەکانی تریش بەهەمان شێوە نەک بۆ یەکتری باس بکەن چونکە ئەوە دەبێ گوێ لەوان بگرن و هۆکارەکانی دەست نیشان بکەن و بەهۆی هۆکارەکانیش چارەسەرکردنی بدۆزنەوە.

ئەمە پێویستی بە هۆشیار کردنەوە و تاکێکی تەندروستە لەسەر ڕێچکەیەکی دروست بۆ ئەوەی لە گشت بوارەکان سود بە کۆمەلگا و

مرۆڤەکانی بگەیەنێت.

یان بەشێوەی تر بەڵام کاری زیاتر لەسەر ئاگایی و نائاگایی مرۆڤەکان لەگەل هەست و نەستی مرۆڤەکان کردبا بەهەمان شێوەش مامۆستا مامۆستای دروست کردبا نووسەر نووسەری دروست کردبا هەموو بوارەکانی تریش بەهەمان شێوە نەک زانیاری ڕوکەشی کتێب و هی خۆیان بە خوێنەر و گوێگر و بیسەرەکانیان بدایە.

تێبینی ئەو نووسینەم کۆکراوەی پۆستەکانی سالی دوو هەزار و بیست و یەکە هۆکاری یەکەمیش بۆ ئەوەش کۆم کردەوە بۆ ئەوەی خەلکی تر لە شوێنی تر سودی لێبینێت.

تێبینی دووەمیش دەبوایە بناخەو پێوەری بە هەموو بوارەکانی کۆمەلگا دانابا
یانی ڕۆمان و چیرۆک و شعر و سینەما و فلیم و دراما و پەخشان و
یانی هەموو شتە خەمالییەکان
بە شێوەیەک بە نوێگەری و بەرەو پێشچوون

گێژاوە سیاسییەکان لەیەک دووربینەوە… سەنگەر نیزام ڕەزا

کاتێک هەر مرۆڤێک لەدایک دەبێت، لەگەڵ لەحزەی هاتنی بۆ ئەم ژیانە پێ لەجەنجاڵی و سەختگیرییەدا، گەورەترین بەڵاو ڕەشترین چارەنوس کە سروشت بەسەریدا دەسەپێنێت، ئەوەیە: لە چ نیشتیمانێکدا، لە زینگەی چ کۆمەڵگایەکدا، لەژێر سایەی خۆشگوزەرانی چ دەوڵەتێکداو وە لە چ خێزانێکدا چاوی بەدونیا هەڵدەنێت. چونکە هەموو ئەمانە زۆر گرنگن بۆ بونیادنانی کەسایەتی مرۆق. بەدەست ئێمە نییە، قبوڵ یان ڕەفزی بکەین ئەوا ئەم ژینگانە کاریگەری لەسەر کەسێتی، کەسایەتی و بیرکردنەوەمان دروست دەکەن. من پێشتریش لەزۆر کۆڕوکۆمەڵ وتومەو لێرەش ئەیڵێمەوە کە، ئەگەر من لەجیاتی کوردبوونم، تورک، فارس، چینی یان چاو سەوزو قژ زەردەکی ئەوروپی یان هەر قەومێکیتر بومایە، ئەوا ژیانم زۆر لە ئێستا خۆشترو سەلامەتترو جێگیربوتر دەبوو. یانی هەر قەومێکیتر بومایە ژیانم

باشتر دەبوو جگە لە کوردبوون. چونکە ئەوەی کورد بوون پێیبەخشیوم، بریتی بووە لەوەی، لەوەتای لەدایک بووم، دەربەدەرو هەڵاتووی ئەمشارو ئەموڵاتین. هەستمان بەهیچ ئاسایشێک نەکردووە. هیچ خۆشگوزەرانیمان نەبینیوە. وڵات و دەسەڵاتێکی دادپەروەرمان نەبووە. لەهەمووشی قێزەونتر ئەوەیە کۆمەڵگای کوردی، کە زۆر جار من بە (کۆمەڵە+گا)ی کوردی ناوم هێناوەو زۆر جار هەڕەشەی جدیشم لێکراوە، لەسەر ئەم ڕەخنانەم لە کوردبوون و لە ئاستی نزمی ڕۆشنبیری کۆمەڵگای کوردی.

من مرۆڤێکی ڕاشکاووم ئیمانم بە موجامەلە نییە، وە مرۆڤێکی ئازادم و پیویستە بەئازادانە بدوێم. بۆیە دوبارەی دەکەمەوە ناتوانم شانازی بە کوردبوونمەوە بکەم. وە زۆر هەستێکی ناخۆشە بۆم، کە بیر دەکەمەوە ئەندامێکم لە جاهیلترین و دواکەوتوترین کۆمەڵگاکانی دونیادا. شانازی هەستێکە کە خۆڕسکانە تەنها بە ئەم شتانە دروست دەبێت کە، جوان و باش و ئیجابی و پڕ بەرهەم و دەستی پێ لەدەستکەوتن. بەڵام کورد خاوەنی هیچ جوانی، ئیجابیات و باشییەک نییە. ئاخر بەرهەمی کورد جگە لە شەڕی براکوژی، خیانەتی گەورەی نیشتیمانی، دزینی سامانی گشتی و شکاندنی پەنجەکانی یەکتر چیتری هەبووە؟ هەروەها عێڕاق پێکهاتووە لە سێ پێکهاتەی سەرەکی، وەکو کورد، سوننە و شیعە. لەڕاستیدا ئەگەر قسە لەسەر ئاستی نزمی سەقافی و جەهالەت و نەخوێندەواری تاکی سوننەو شیعە بکەم ئەوا زۆر لەکورد دواکەوتوترن. بەتایبەتی شیعە. کە ئایدۆلۆژیایەکی قێزەون و پڕ لە چەمکی توندئاژۆ دەرخواردی مێشکی شوێنکەوتووانیان دەدەن و بەڕادەیەک مێشکیان دەشۆنەوە کە، تەنها مەزهەب لەسەر ئاستی جیهان کە وا لەشوێنکەوتووانی دەکات، تەنانەت جەستەی خۆیان ئازاربدەنو بە نوکی شمشێری تیژ ئەدەن لە سەریان و سێ تەبەقەی پێستی سەریان دەبڕن و بەڕای ئەوانیش هەرچەند خوێنیان لێبچۆڕێتەوە هێندە پاداشت و سەدەقە کۆدەکەنەوە. زۆر جار دەبینین مناڵەکانیشیان فێری لەخۆدان دەکەن. بە ڤیدیۆ لە یوتوب هەیە، کە تەنانەت پیاوێکی شیعەی گەمژە فیشەک ئەنێت بە سکی خۆیەوەو لەپشتی دەردەچێت، پێش ڕوداوەکەش دروشمی مەزهەبیی دەڵێتەوەو پێیوایە کە فیشەکەکە لەپشتی دەردەچێت و خوێنی لێنایەت و یەکسەر چاک دەبێتەوە. بەڵام کاتێک فیشەک ئەنێت بەخۆیەوە، یەکسەر دەکەوێت و بە ئەمبوڵانس دەگەیەندرێتە مستەشفەو دەمرێت. دەی ئاخر من چۆن شانازی بەوە بکەم کە لەکۆمەڵگایەکدا لەدایک بووم کە ئەمە بیروباوەڕی تاکەکانی بێت؟ ئاخر ئەگەر بەر لە لەدایکبوون پرس بەخۆم کرابوایە، هەرگیز نە عێڕاقیبوون، نەکوردبوون، نە ژینگەی کۆمەڵگای کوردی و عێڕاقیم

هەڵدەبژارد. ئاخر من چۆن هەستی شەرمەزاری نەمکوژێت کاتێک، دەبینم خەڵکی وڵاتەکەم، کە کورد لەناوخۆیدا بەڕادەیەک ناکۆکن و گێژاوە سیاسییەکان بەڕادەیەک هاوڵاتیانی لوول داوە، کە یەکێتی خوێنی پارتییەکانی حەڵاڵ کردووە. لەولاوە پارتییەکان خەڵاتی گرانبەهایان دیاری کردووە بەهەر کەسێک کە سەری گەڕیلایەکی پەکەکە بێنێتەوە. ئیسلامییەکان یەکێتی و پارتی بە کافر دەزانن و پێیانوایە بەکوشتنیان بەهەشتی نەبڕاوە بەدەست دێت. یەکێتی و پارتیش ئیسلامییەکان بە تیرۆریست و قومبەلەیەکی مەترسیداری ناو کۆمەڵگا وەسف دەکەن. لەولاوە پەکەکە هەموویان ڕەفز دەکات و دەڵێت یەکێتی و پارتی جاشی وڵاتانی دوژمنن و ئیسلامییەکانیش کوێی شەرعی ئیخوان موسلیمینی نەودەوڵەتین و کوردایەتی بەس لایەقی ئەمەیەو تەنها ئەمە خاوەنی کوردستانین. کە شۆڕبینەوە بەخواروی عێڕاقیش دەبینین. کە بەینی سوننەو شیعە بەڕادەیەک قێزەونە هەر نازانین لەکوێ و چۆن دەستپێبکەین. بەڕای من بەگشتی سوننەی میانڕەو سەلامەتو ئاشتیخوازن، لەوەندەی دایکو باوکانی ئەمە کە فریشتەئاسا خواپەرستی دەکەن و دین و سیاسەت تێکەڵ ناکەن. بەڵام گروپە توندئاژۆکانی وەکو قاعیدەو داعش و تاڵیبان ئەمانە کە بەقسەی خۆیان نوێنەرایەتی مەزهەبی سوننە دەکەن. تا بڵێی توندڕەوو خوێنڕێژن.

وە ئەوانە بازرگانانی دینن، وە هیچ خاڵی هاوبەشیان نییە لەگەڵ ناوەڕۆکی ئیسلام. بەڵام ئیتر گروپگەلێکی سیاسیین. لەم سەردەمەشدا سیاسییەکان دەبێت کەرەستەیەکیان هەبێت بۆ برەودان و وزەبەخشین بە جوڵانەوەکەیان. ئەوانیش لە ئیسلام باشتریان دەست نەکەوتووە کە بزنزی پێوە بکەن و بەپاساوی جیهادی قیتال و جێبەجێ کردنی شەریعەتی ئیسلام و فتوحاتی دینی، ئەوا هیچ کردەوەیەکی قێزەون و دژە مرۆڤایەتی نەما نەیکەن. تەنانەت ناکۆکی و شەڕی تولانی بەینی سوننەو شیعە لەبەرژەوەندی ڕێبەرانی هەردوکلایەو سەرکردەو مەرجەعەکانی هەردولا بەردەوام بەنزین بەم ئاگرەدا دەکەن و ڕێگە نادەن ئاشتی بچەسپێت. چونکە ئاشتەوایی بەینی ئەم دوو مەزهەبە بەواتای مەرگی ئەوان دێت و بەردەوامی ناکۆکیش لەبەینی مەزهەبەکان، ئەو بوتەیە کە هەناسەی دەستکرد دەرخواردی سینگی ڕێبەران دەدات. من ڕام وایە وەکچۆن سەرکردەکانی یەکێتی و پارتی شەوانە پێکەوە شەڕاب بەیەکەوە دەخۆنەوەو لەگەڵ سۆزانییەکانی چێژ لەژیان وەردەگرن و بەڕۆژیش هوتافی سیاسیی و ئاگرین لەدژی یەکتر دەدەن بۆئەوەی هەردولایان زۆرترین هاوڵاتی گەمژە بکەن و لایەنگرانیان زیاد بکەن و ئیتر لەسەر حیسابی ئەوان ژیانێکی ڕەفاحەت و خۆشیان بەخۆیان بونیاد ناوە. بەهەمان شێوەش سەرکردەو

مەرجەعە باڵاکانی سوننەو شیعە لەپشتی پەردە بەیەکەوە کۆدەبنەوەو مەڕی برژاو دەخۆن و لەسەر شاشەی تی ڤیش شوێنکەوتووانیان لەدژی یەکتر هان دەدەن. جا من ڕام وایە ئەمە لانیکەم هەتا سەدەیەکیتر بەردەوام دەبێت. چونکە ئەم سەرکردانە لە کۆمەڵگای کوردی و سوننەو شیعە گەمژەترو نەخوێندەوارتر نادۆزنەوە هەتاکو بەو جۆرە وەکو تۆپی ناو یاریگا یاری بە مێشکی ئەم خەڵکە بکەن و هەتا خەڵکی عەوامیش گەمژەتربێ ئەوا پاروی دەستی ڕێبەرانیان چەورترو سکیان تێرتر دەبێت.

ئەمەی لەسەرەوە باسم کردن، زیاتر گێژاوە کۆمەڵایەتی و مەزهەبییەکان بوون. ئینجا با تۆزێک بچمە سەر باسی گێژاوە سیاسیی و شەڕە خوێناوییە ناوخۆییەکان. لەدوای جەنگی جیهانی یەکەمەوە کەم کەم کورد شەڕی پارتیزانی هەبووە لەگەڵ حکومەتی عێڕاق. بەڵام لەسەرەتای ١٩٦٠ بەدواوە شەڕەکان فراوان بوون بە شۆڕشێکی گشتگیرتر. یانی لەوساوە کە ٥٢ ساڵە کورد بەس لە گێژاوە سیاسیی و سەربازییەکاندا دەخولێتەوە. شەڕو شۆڕش بەردەوام بوو هەتا ڕێککەوتنی ٧٤ و دواتر هەرەسی شۆڕشی کوردی و دواتر لەساڵی ١٩٨٢ هەڵگیرسانی شەڕی عێراق و ئێران هەتا ١٩٨٨ لەوماوەیەشدا شەڕی کوردو حکومەتی عێڕاقیش بەردەوامی هەبوو. دواترلەکۆتایی هەشتاکاندا کیمیابارانی هەڵەبجە و ئەنفالی کوردەکان ڕوویداو بەتێکڕایی نزیکەی ٢٠٠ هەزار هاوڵاتی کورد قەتڵوعام کران. دواتر هەڵگیرسانی شەڕی عێڕاق و کوەیت و ئینجا جەنگی ڕەوی بیابان و هاوپەیمانان لەدژی سەددام حوسەین لە ١٩٩١ و دواتر دوای ماوەیەک ڕاپەڕینی کوردو ئازادکردنی ناوچە کوردییەکان. دواتر هەڵگیرسانی شەڕی ناوخۆیی لە بەینی یەکێتی و پارتی. دواتر پەکەکەو پارتی و پەکەکە و یەکێتی. ئینجا لە ٢٠٠٣و داگیرکردنی عێڕاق لەلایەن ئەمریکاو دوای ئەمەش ماڵوێرانی زۆر یەخەی عێڕاقییەکانی گرت. کە کاریگەرترینییان هاتنی داعشی تیرۆریست و خوێنڕێژبوو. بەڵام لەداعشیش مەترسیدارتر دامەزراندنی هێزی مەزهەبیی میلیشیایی حەشدی شەعبی شیعیی بوو. چونکە ئەم هێزە تەواو هێزێکی نانیزامییە. لەدەرەوەی دامەزراوەی دەوڵەت و وەزاڕەتی بەرگرییە. هێزێکی میلیشیایی سەف مەزهەبییە، کە تەنها شت بۆی گرنگ بێت ئەوەیە کە شعەیە فریشتەیەو ئەوەی کوردو سوننەش بێت شەیتانەو خوێنی حەڵاڵە.

مەترسی ئەم هێزە ئەوەیە کە یەکێکیترە لەو مەقاشە سیاسیی و سەربازیانەی کە بەدەستی ئێرانەوەیەو هەر جارەو گوێچکەی یەکێکی پێدەگرێت. بینیمان کاتێک داعش پەرەی سەندو لەسنورەکانی ئێران

نزیک بویەوە. ئەوا بە دوو لچی مەقاشی حەشدی شەعبی زمانی داعشی چوزاندو گەڕایەوە دواوە. دواتر کاتێک سوننەکان لە ٢٠١٨ لە هەڵبژاردن بردیانەوە. دیسان ئێران مەقاشەکەی حەسدی شەعبی خستە ناو سندوقەکانی هەڵبژاردن و دەنگی شیعەی سەرخست بەسەر دەنگی سوننەدا. دواترو لە٢٠١٧ کاتێک کوردەکان ڕیفراندۆمیان کرد بەسەربەخۆیی و ترسی ئێران لەدروستبوونی دەوڵەتێکی دەستی ئیسڕائیل لەسەر سنورەکانی خۆی. ئەوا دیسان مەقاشی حەشدی شەعبی بەکارهێناو هەموو ئەم پەنجانەی بەڕیفراندۆم مەرکرابوون چزاندنی و تەواوی هەرێمی کەرکوک و دووزخورماتوو و دەوروبەری داگیرکرد. لەم داگیرکارییەدا هێزی میلیشیاکانی شیعیی تیرۆریست و توندئاژۆ، هەزاران تاوانی جەنگیان ئەنجامدا، سەدان پیاوی سڤیلی کوردیان کوشت و تەنانەت کار گەیشتە ئەوەی دەستدرێژی سێکسیشیان کردە سەر دەیان کچ و ژنی کورد. کە تراژیدیاترین کەیس ئەوەبوو کاتێک باوکێک لە دووزخورماتوو خۆیکوشت لەداخی ئەوەی بەبەرچاوی خۆیەوە هێزە تیرۆریستیەکانی شیعیی دەستدرێژی سێکسیان کردبوویە سەر کچە ١٨ ساڵییەکەی.
لەلایەکیترەوە داعشیش زیانی ماددی و گیانی زۆری لە کورددا. بەتایبەتی لە شەنگال کە بەیەکجار ٦٠٠٠ ژنی ئێزیدیان ڕفاندو کردنیان بەسەبایەو ئەمەش گەورەترین دەستدرێژی سێکسی بەکۆمەڵە لەمێژووی دوو سەد ساڵەی ڕابردوودا. هەروەها زیاتر لە ٤٠٠٠ پیاوی ئێزیدی سڤیل و بێگوناهیان کوشت.

لەسەر باسکردنی گێژاوە سیاسییەکان بەردەوام دەبین و دەبینە سەر ئەم خەنجەرانەی کورد لە کوردی داوە. ئەوەی لەسەرەوە باسمکرد حەشد و داعش عەڕەبی دوژمن بوون. هەموو کارێکی قێزەونیش لەدوژمن چاوەڕێ دەکرێت. چونکە کورد کێشەی مەزهەبی لەگەڵ شیعە هەیە. وە کێشەی خاکی لەگەڵ سوننە هەیە. وە کێشەی دەوڵەتداری و دیموکڕاسی لەگەڵ هەردوکیان هەیە. بەڵێ پشتی کورد شوێنەواری سەدان خەنجەری دەستی عەڕەبی پێوەیە. بەڵام لەهەموویان ئازاربەخشتر خەنجەری دەستی کوردە لە پشتی کورد. بنەماڵەی خێڵەکی حوکمداری کوردی وەک تاڵەبانیەکان و بارزانییەکان، دوو هێندەی دوژمنانی کورد کوردیان کوشتووە. لە شەڕی ناوخۆی ساڵانی ١٩٩٤بۆ ١٩٩٨ بەگوێرەی لێکۆڵینەوەکان ٣٣٠٠٠ گەنجی کوردیان کوشتووە. دەیان خیانەتی گەورەیان لەیەکتر کردووە. پارتی دیموکڕاتی کوردستان گەورەترین خیانەتی مێژوویی ئەنجامدا لە ٣١ی ئابی ١٩٩٦و بەهۆیەوە تانک و هێلیکۆپتەری حکومەتی عێڕاقی هێنایە سەر پایتەختی کوردستان و پەڕلەمانی کوردستانی ڕازاندەوە بۆ ئاڵای ئەوکاتی عێڕاق. لەم

ئۆپەراسیۆنەشدا هەزاران چالاکوانی سیاسیی ئۆپۆزیسیۆنی عێڕاقی لە هەولیر بەدیلی گیران و گوللە باران کران. مەسعود بارزانیش چەند جار وتویەتی خۆزگە ئەمتوانی ئەم مێژووە بسڕمەوە. بەڵام ئیتر ئەم رووداوانە لەمێژوودا تۆمارکراون و ناسڕێنەوە. بەڵام ئەوەی مایەی شەرمەزارییە بۆ مەسعود بارزانی خائین و خۆفرۆشی جاشی سەددام، ئەوەیە کە لەجیاتی داوایلێبوردن بکات لە گەلی کورد، کەچی هەندێ بێ ئابڕووە دەڵێت ئەوکات ئێمە نەبوینە جاشی بەعس بەڵکو بەعس بوو بە جاشی ئێمەو. ئێمە ئەوانمان بەکرێگرتبوو بۆ داگیرکردنی هەولێرو وەدەرنانی تاقمەکەی جەلال تاڵەبانی.

لەلایەکیترەوە لە ١٦ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٧و لە دوای ٢١ ساڵ لەخیانەتە گەورەکەی ٣١ی ئاب. تاقمیکی ناپاک و خائین و داردەستی وڵاتانی دوژمنی کورد. لەناو یەکێتی نیشتیمانی کوردستان هەڵسان بە فرۆشتنی تەواوی کەرکوک بە ئێران و شیعەی توندڕەو. لەو ڕۆژە ڕەشەدا کە پیاو تف لە کوردبوونی خۆی دەکات. تاقمێکی پاشەڵ پیس لەسەرکردایەتی یەکێتی وەک بافڵ تاڵەبانی، لاهور شێخ جەنگی، ئاسۆ مامەند، ئاراس جەنگی و وەستا ڕەسو. ئەمانەو چەندانیتر ڕێککەوتنێکی ژێربەژێریان لەگەڵ ئێران و حەشدی شەعبی کردو لەگەڵ دەستپێکردنی هێرشی شیعەکان، پاشەڵ پیسەکانی قوتابخانەی جەلالیزمی ناپاک و گەڵبەگەڵ کشانەوەو لەماوەی شەوو ڕۆژێکدا کەرکوک و دەوروبەری داگیرکران و بەمەش تۆڵەی ٣١ی ئابی لەپارتی کردەوەو شکستی بەئەنجامەکانی ڕیفراندۆم هێناو لەپاداشتیشدا تەنها پۆستی سەرۆککۆمارو بڕی ٢٠٠ ملیۆن دۆلاریان وەرگرتو بەهەمیشە ڕووی خۆیان ڕەش کرد. تەنانەت ڕووی مناڵەکانیشیان ڕەش کرد. لەداهاتودا ڕۆژێک دێت مناڵەکانی ئێمەومانان تف لە ڕووی مناڵەکانی ئەو ناپاکانە دەکەن.

شتێکیتری زۆر نهێنی هەیە کە کەم کەس درکی پێکردووە. ئەویش ئەوەیە کە لەدوای ٢٠١٧ شکست هێنانی ڕیفراندۆم. جار جار هێرشی موشەکی دەکرێتە سەر هەولێرو مەتاڕەکەی و دەیانەوێت نیشانی جیهانی بدەن کە هەولێر ئارام نییە، بۆئەوەی هەولێر دابڕێن لەتۆڕی پەیوەندی دیبلۆماسی نێودەوڵەتی و پاشەکشەی قونسوڵەکانی وڵاتان لەم شارەدا. دیارە نکوڵی لەوە ناکرێت کە هێزە چەکدارەکانی شیعە لەپشتی ئەم هێرشانەوەن. بەڵام ئەوەی جێگەی مەترسییە ئەوەیە، کە لاهوری شێخ جەنگی کە بە دژە پارتییەکی سەرسەخت ناسراوە، لەژێرەوە هاوکاری حەشدی شەعبی کردووە بۆ ئەنجامدانی ئەم هێرشانەو لەهەولێرەوە لەڕێگەی جیهازاتی ئیستیخباڕاتی بەهێزەوە ئامانجە ستراتیژییەکانی لەناو جەرگەی هەولێر بۆ حەشدی شەعبی دیاری کردووەو ئەوانیش

موشەکبارانیان کردووە.

شتیکیتر هەیە، سەبارەت بە داگیرکارییەکانی سوپای تورکیا. هێزە دەسەڵاتدارەکانی عێڕاق گشتیان دژی یەکترن، بەس هیچیان جورئەتی ئەوە ناکەن بۆچی هێزەکانی تورکیا بەتانک و تۆپ و چەکی قورسەوە هاتونت□ ناو بەشێکی زۆری خاکی عێڕاق و بەپاساوی بوونی پەکەکە ڕۆژ دوای ڕۆژ گوندو دۆڵ و چیاکانی عێڕاق زیاتر داگیردەکەن. لەلایەکیترەوە ئێران دەیان کیلۆمەتر هاتۆتە ناو خاکی عێراق و تەنانەت سنورەکانی عێڕاق هەر پاسەوانیشی لێنییە. بەڵام هیچ هێزێکی کوردی و عێڕاقی نقەیان لێوەنایەت. کەچی وزەیەکی زۆر خەرج دەکەن بۆ دژایەتی و شکاندنی پەنجەی یەکتر. تەبعەن لەناو هەموویاندا ئەوانەی زۆر مەترسیدارن و خاوەنی تاوانی جەنگن و تاوانبارن بە کوشتنی هەزاران عێڕاقی و دزینی سەدان و هەزاران ملیارد دۆلار ئەوا یەکێتی و پارتی کوردی و، هەروەها داعشی سوننیی و حەشدی شەعبی شیعیین. سەرچاوەی تەواوی گێژاوە سیاسییەکانی عێڕاق ئەم چوار هێزەیە بەدەرەجە یەک. وە ئەوان بەرپرسن لەوەی ژیانی ٤٠ ملیۆن عێڕاقی وێران بووەو بەردەوام سەدان گێژاوی سیاسیی و ئابوری و کۆمەڵایەتی و مەزهەبیی یەخەی ئەم میللەتەی گرتووەو دەگرێت…..!
تێبینی: لەم نوسینەدا باسی چەند بابەتێکی جیاوازم کردووە. بۆیە نوسینەکەم بەدیاریکراوی لەسەر یەک مەوزوع نییە، چونکە ویستم باسی تەواوی گێژاوە سیاسییەکانی عێڕاق بکەم. بۆ ئەمەش کتێبێکی هەزار لاپ□□□یمان پێویستە، بەڵام من بە کورتی کێشەکانی عێڕاقم باسکرد.

سەنگەر نیزام ڕەزا

بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گوومڕا…8…شەماڵ بارەوانی

بەشی هەشتەم/

قورئانیەکان باوەڕیان بە پلورالیەتی ئایینی هەیە..!

ئەوان ئەوان باوەڕیان بەو مەرج و کلیلانە نییە، کەسونیەکان و مەزهەبگەراکان کردوویانن بە هۆکاری چوونە بەهەشت، بۆ نموونە:شەش

بنچینەکەی ئیمان و پێنج بنچینەکەی ئیسلام.
ئەوانە ناکرێت بکرێن بە مەرج،((مَنْ آمَنَ بِاللهِ والیومِ الآخرِ و عَمِل صالحاً)) پێوەرە.
بـــەیە لە ڕوانگەی قورئانیەکـــانەوە. چۆن موسوڵمـــانێک دەچێتە بەهەشتەوە، ئێزدی و جولەکە و مەسیحی و زەردەشتی و کاکەییەکی و هیندۆسی و ، بوودیەکیش تەنانەت گەر بڕوای بەخوداوەند و ڕۆژ دوایی هەبێت هەمان شێوە. قورئانیەکان زیاتر پێوەری چاکەکردن و باشەکردن و خزمەتکردنی مرۆڤ بە ژیان و مرۆڤایەتی دەکەن بە پێوەر و هۆکاری چوونە بەهەشت. نەک ئایین و مەزهەب و ڕوانگەیەکی دیاریکراو.

قورئانیەکان وەکوو ئاماژەم پێ کرد:
لایان ئاساییە موسڵمانێک ببێت بە گاور، یان زەردەشتی، یان ئێزدی و هەرئایینێکی تر و ئایین گۆڕین، یان وازهێنان لە ئایین، بە بەشێک لە ئـازادی و ئیختیـاری تـاک دادەنێـن و کەس بۆی نییە لەسەر ئەو ئـایین گۆڕینە و بە پاسـاوی ئـایین گۆڕیـن، یـان هەڵگەڕانەوە لە ئایین، خوێنی هیچ مرۆڤێک حەڵاڵ بکات و بڵێت(مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فاقْتُلوهُ)سزای بدات و بیکوژێت.

سەبارەت بە لەچک و باڵاپۆشیش دەڵێن: ئەوە ئەرک نییە ژنی موسڵمان بییان پۆشێت و کولتوور و دابوو نەریتی هەرگەلێک و نەتەوەیەک سەبارەت بە پۆشاک، لەوەدا ڕۆڵ دەبینێت. ئەوەی قورئانیش: { يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ } باسی جلبابە و ،(وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ) باسی (خومورە)و (جیوب)ـە و نە جلباب و نە خومور و نەجیوبیش، هیچ کامیان لەچک و سەرپۆش و باسی قژی ئافرەت نییە و ((وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ)) ـیش باسی حیجاب و خۆ داپۆشین نییە و دواتر ئەوە لەگەڵ شتێکی تریەتی و ئینجا تایبەت بە خێزانەکانی پەیامبەرە و لەگەڵ ئەوانیەتی و لە هەموو قورئانیشدا، تەنها (٨)جار وشەی (حِجاب) هاتووە و لە هیچ کامێک لەو هەشت شوێنەیش، وشەی(حِجاب) بە مانای(لِباس) و پۆشاک نییە و
ئەو جلبـاب و شتانەیـش بە دوورگەی عەرەب و سـەردەمێکی جیـاواز و کولتوور و دابوو نەریتی نەتەوەیەکی جیاواز و کۆمەڵگەی خەڵکێکی جیاواز و دیارکراوە، ناکرێت تێ بەیت و شێوازی پۆشینی ژنانی بەدوو و دوورگەی عەرەب نشین، بەسەر هەموو ژناندا، لەوسەری دنیادا، بە ئەو پەڕی جیهان بگەشتێنیت و بسەپێنێت.

وە(دکتۆر محمد شحرور، لە ڤیدیۆیەکی(۲۲)خولەکی دا، لە ڕێگای ئایەتەکانی قورئانەوە، ئەوە دەسەلمێنێت کە لە ئایینی ئیسلامدا (حیجاب) کردنی خانمان بە هیچ شێوەیەک، ئەرک نییە و نە خوداوەند و نە پەیامبەری ئیسلامیش داوای وەها شتێکیان لە ڕەگەزی مێینە و ژنانی موسڵمانان نەکردووە.
ئینجا باس لەوەکات کە باڵاپۆشی و حیجاب کردنە ئەرک بە ناوی ئایین و شەرعەوە و پاشان سەپاندن و گشتاندنی بە سەر تەواوی خانماندا لە هەموو سەردەمەکان، ئەوە تەنها دەمارگیرییەکی عەرەبییە و هیچیتر، نەک ئەرکێکی ئایینی، یان ئیسلامی، ئەو حیجاب و پۆشاکەی ناویان ناوە لیباسی ئیسلامی و حیجابی شەرعی، جگە لە عاداتێکی کۆنی عارەبی سەردەمی پێش ئیسلام و ئەوەی هەرخۆیان پێی دەڵێن(سەردەمی جەهالەت) و گواستنەوەی ئەو عاداتەی عەرەب، بۆ نەتەوەکانی تری ناعەرەب و بۆ سەردەمەکانیتر، هیچیتر نییە، ئەو عاداتەی کە هەرگیز نە ئایین بووە نەیش پەیوەندی بە ئایینەوە هەیە.
خۆزگە ئەوانەی زمانی عەرەبی دەزانن و تاقەتی خوێندنەوە و موتاڵای کتێب و شتیان نییە، هەرهیچ نەبێت بە وردی هەموان گوێیان لەو ڤیدیۆ(۲۲)خولەکییەی محەمەد شەحروری ڕۆشنهزر و ڕیفۆرمخوازی ئایینی دەگرت، ڤیدیۆکە لە یوتوب هەیە..
Shamal Ismael Kareem
ئینجا، قورئانیەکان: کوشتنی مرۆڤ لەسەر سێکس و بە ناوی شەرەف و لەژێر پەردەی ئاین و ڕەجم کردن و ئەو جۆرە تێگەیشتنانە، بە تەواوی ڕەتدەکەنەوە.
هەروەها قورئانیەکان سەبارەت بە حوکمی دەست بڕینی دز و ئەو ئایەتەی ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالاً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾ کە لە قورئان باس لەو دەست بڕینە دەکات. ئەوان دەڵێن (فَاقْطَعُوا)، مەبەستی بڕین نییە، بەڵکو(منع و امساک)و گرتنە، ئینجا لە زۆر شوێنی تر لە قورئان و، یان ئەوەی سونەکان پێیدەڵێن (سونەت و فەرمودە)و قورئانیەکان پێی دەڵێن(ڕیوایەت)، وشەی(قطع)بە مەبەستی تر بەکارهاتووە، نەک بڕین، بۆ نموونە:(قاطیعوالرَّحم)، و(قُطَّاعوا الطَّريق)، و(وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ)، و(وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ)ِ، و (وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ)، و(وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ)ش، کە لێرە بە شیددە هاتووە، واتا بە مانای بڕینە، نەک لێکردنەوە.
دوواتر(فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا) ئیدهما لێرە (جَمْع)، ئەگەر مەبەستی بڕین بوایە، دەیگووت(يَدَيْهِما)واتا بە(مُثَنَّى)دوو دەیهێنا، ئەی خۆ ناکرێت کەسێک دزی کرد یەکسەر هەردووک دەستەکانی

ب□یتەوە، کەواتە تێگەیشتنی (سونەکان)هەڵەیە و ئەو ڕیوایەتانەش ڕاست نین، کە باس لەبڕینی دەست دەکەن.

ئەوەی بییەوێت زیاتر لەسەر قورئانیەکان بزانێت، با بگەڕێتەوە بۆ کتێبەکانی (محەمەد شەحرور)، یان وتار و چاوپێکەوتن و دیباتەکانی، هەمووی لە یوتوب هەن.

بە گشتی ئەوە هێڵە گشتیەکانی بیرکردنەوەی قورئانیەکان بوو کە باسم لێوەکرد.

ئەوەش بڵێم: هەڵبەت من کە بووم بە قورئانی هێشتا قورئانیەکان لە کوردستان هیچ ناو دەنگێکیان نەبوو، کەس نەیدەناسین. قورئانی بوون خێرا دەنگی دایەوە، بێگوومان من بە گوێگرتن یان خوێندنەوە، یان بەریەک کەوتن لەگەڵ هیچ کەسێکی قورئانی نەبووم بە قورئانی.

بەڵکوو خۆم لە دەرەنجامی خوێندنەوە و بیرکرنەوەی چەندین ساڵە و گوومان دروست بوونی قۆناغ بە قۆناغ و سەرەتا لەهەندێک ڕیوایەت و دوواتر زۆر و پاشان ڕەتکردنەوەی سەرلەبەری ڕیوایەتەکان و مەزهەبەکانی ئیسلام و کەلەپووری ئایینی و هێدی هێدی و پلە بە پلە بووم بە قورئانی.

کەبووم بە قورئانی ئینجا زۆر دوای ئەو بەروارە و دوای تەواوکردنی کۆلێژی (شەریعە)، دکتۆر(محەمەد شەحرور)ی بیرمەندی قورئانی و شێخ (حسن فرحان المالک) و عەبدولڕەزاق جوبران و قورئانیەکانی ترم ناسی و ئینجا دواتر

سەیری زۆرێک لە ڤیدۆکانی شەحرۆرم کرد لەیۆتۆب و

کۆمەڵەک کتێبی شەحرورم خوێندەوە، لەوانە:

-الكتاب والقرآن: قراءة معاصرة.

-النبأ العظيم: قراءة معاصرة في التنزيل الحكيم.

-الكتاب والقرآن: رؤية جديدة.

-تجفيف منابع الإرهاب.

-نحو أصول جديدة للفقه الإسلامي: أسس تشريع الأحوال الشخصية.

-الدين والسلطة: قراءة معاصرة للحاكميّة.

-السنة الرسولية والسنّة النبوية: رؤية جديدة.

-أمّ الكتاب وتفصيلها: قراءة معاصرة في الحاكمية الإنسانية، تهافت الفقهاء والمعصومين.

-الإسلام والإنسان: من نتائج القراءة المعاصرة.

-دليل القراءة المعاصرة للتنزيل الحكيم: المنهج والمصطلحات.

ت□نان□تدوو کتێبی شەحرورم ئ□و کات□ خو□ند□و□ ک□ د□ستب□رداری بیر و باوەڕی قورئانی بوونیش ببووم،(السنة الرسولية والسنّة النبوية)

و
(أمّ الكتاب الكتابوتفصيلها: قراءة معاصرة في الحاكمية الإنسانية، تهافت الفقهاء والمعصومين)و ئەو دوو کتێبەم لای کاکە مەریوان میرانی هاوڕێی سەردەمی کۆلێژی شەریعەم برد، کەمن بۆم دەستنیشان کرد لە پێشانگای نێودەوڵەتی ئەویش کڕینی.
هەروەها لەسەرسێ لە کتێبەکانی عەبدو□□زاق جوبران(کۆماری پێغەمبەر، چەتەکانی خودا، و کودەتای پەرستگا)م نووسی و لە هەریەک ل□ □□ژنامەکانی(ڕێگای کوردستان)، و(کوردستانی نوێ)،و هەفتەنامەی(تاراوگە)، و ماڵپەڕەکانی(گەلاوێژ)، (ڕوانگە و ڕەخنە)، (دا بڕان) و(دەنگەکان) بڵاوبوونەوە.

کتێب/ زمان و یاسا… ئامادەکردنی: فەرەیدوون سامان

توێژینەوەکانی دووەمین کۆنفرانسی زانستیی نێودەوڵەتیی زمانی کوردی و زاراوە یاساییەکان

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێر□ بکەن…

Zman_W_YasaDownload

ڕۆشنبیر و بوارەکان لەگەل نووسین… زانا رەزاق

سەرەتا ڕۆشنبیر بریتیە لەو کەسەی کە جیهانبینی و ڕێچکەیەکی تایبەت بەخۆی هەیە بەلام ئەو بیرو بۆچوونانە و بیرانەی کە هەیەتی لە سودی کۆمەلگایە نەک حەزی خۆی بەرەی خۆی یانی دەبێ بەشێوەیەک بێ بە سودی کۆمەلگا بێ نەک بە حەزی خۆی و بەرەی خۆی کاتێک دەبنە

کەسێک ل□ بەرەکەیەک ئەوا بیرو بۆچوونی دەچێتە خانەی بەرھەم ھێنانی ئەو بەرەیە

یانی خۆشی دەبێتە بەشێک لە کێشە نەک ب□ب□تە بەشێک لە چارەسەر یانی دەبێ کەسێک بێ بە چاک و ڕاست بلێ ڕاست و چاک بە خراپ و ھەلەش بەھەمان شێوە ئەوەش کاتێک دەکرێت کە دووبەرەکە دوو بۆچوون دەردەبڕن تۆ دەتوانی لەو دوو بۆچوونە بۆچوونێک بەڕاست بزانی یەکێک بە ھەلە ئەمە ئەو کاتە ڕوودەدا کە بزانی کامەی ھەلەیە و کامەی ڕاستە یان بەشێوەی تر ھەیە دوو بۆچوونی تر دەردەبڕێت ڕۆشنبیر بەدیلی باشتر ھەلدەبژێرێت لەو دوو بۆچوونەی کە ھەیە یان شێوەی تر ھەیە ئەمەیان زیاتر دەچێتە خانەی میتافزیک بێگومانیش میتافیزیک لەوە دەتوانێ دەبێ وەکو بێلایەنێک دەرکەوێت بیرو بۆچوونەکان لەسەر ئەوە بکاتە ڕێژەیی بەو شێوەی کە بلێی ھەقیقەتی ڕەھا لای کەس نیە بەلکو لای ھەموو یەتی بەشێوەی ڕێژەیی و یەکسان لێرە با بێینە سەر ئەو پرسیارەی کە ڕۆشنبیر و بوارەکانی کۆمەلگای کوردستانی چۆنن لەگەل نووسین؟

پێش ھەموو شتێک ڕۆشنبیرانێک ئەوانەی بۆ سیاسیەکان دەنووسن زۆرێک لەوان بەرھەمھێنەری بیری ڕاستی نین بەلکو بەرھەمھێنەری رەوایەتی دان یانی ئەوانە بۆ حەزی خۆیان بەرەی خۆیان دەنووسن نەک سودی گشتی تەنانەت ئەو جۆرە دوورمەوداش بیر ناکاتەوە بیرکردنەوەیەکی کورت مەودایە ئەگەر نا لە دوورمەودا زیان لە خۆیان دەداتەوە ھەروەکو چۆن بلێین ئەوانە سالانێک دەنووسن ئێستا ئەگەر بپرسین ئەوانە ماندووبوونیان بە فیڕۆ نەچووە؟ مەبەستم سالانێک دەنووسن کوا بەرھەمەکەی بۆ خودی بەرەی خۆیان؟

خۆیان پێش ھەموو کەس زیانیان بەردەکەوێت بێگومان لە کورت مەودا نا دوورمەودا ئەو جۆرە تەنیا خۆتان بگۆڕن و بۆچوون و ڕا پێچەوانە بکەنەوە سودی ئەوانە پێچەوانەش مەبەستم بە ڕاست بلێن ڕاست بە ھەلەش بلێن ھەلە پاشان ھەر لەو جۆرانە خوێندنەوە و قسەی بۆ بواری تریش ھەیە بەلام لێرە جیاوازتر دەردەکەوێت لە خوێندنەوە و قسانەی لەسەر سیاسەتی بەرەی خۆیان دەکەن یانی بۆ بوارەکانی دەرەوەی سیاسەت باسی خراپە و چاکە و کێشە و گرفتانیش دەکات بەلام کاتێک باسی سیاسەت دەکرێ وانیە و باسیشی ناکات؟!

ئەوانە دەکرا لەناو ھەر بوارێک چەندین بەرە ھەیە بەڕاو بۆچوونی جیاواز و ئایدۆلۆژیای جیاواز ڕێچکەیەکی دروست کردبا پێکھاتبا لە باشییەکانی ئەو بۆچوون و ڕایانەی لە ناو ئایدۆلۆژیا و بەرە و

گروپەکاندا هەیە لێرە دەردەکەوێت ئەو جۆرە ئازادی بیروبۆچوونی نیە لە نێو چوارچێوەیەکن تەنیا دەتوانن لەو چوارچێوە قسە بکەن یانی وەکو تاکێک دەرناکەوێت وەکو کەسێکی داگیرکراو لە ئایدۆلۆژیا و بەرە و لایەندار دەردەکەوێت تەنانەت بە ڕاو بۆچوون لەسەر دەستور و یاساش ئاوان ؟!

یانی بە دەستور و یاساش دوو بۆچوون هەیە پێشوەختە دەزانی کامە بەرە چی دەلێ کامە بەرەش پێچەوانەی ئەو دەلێت کەچی هەر ئەوانە باسی تاکی سەربەخۆ و دروستکردنی تاکی بیرکەرەوە دەکەن کەچی خۆیان وانین پێویستە پێش ئەوەی باسی شتی وا و هەموو شتێکی تر بکەن خۆیان وابن یانی لە مێشکی خۆیاندا هەبێ و بڕوایان بەوە هەبێ یان نازانم ئەوانە تاک بە چ تێگەیشتوون و پێوەری تاک لای ئەو جۆرە چییە؟

کە دەشلێم وانین کاتێک دوو بەرە قسە دەکەن ناگەنە هیچ ئەنجامێک ئەنجام بەو مانایەی یەکێک هەموو شتی خۆی پێڕاستە ئەوەی تر هەموو شتی خۆی پێڕاستە ئەمەش هەروەکو ئایدۆلۆژیا وان تەنانەت ئەگەر لە دەرەوەی هەموو بەرەو گروپ و شتی تریش بیت ئەو شتەت هەبێ هەمان ئایدۆلۆژیایە بەس بەشێوەی تر و بەرگی تر بەلام تاکی سەربەخۆ و بیرکەرەوە ئەوەیە لەگەل شتی باش و چاک و بەدیلی باشتر بە بێ هەموو شتێک هەر ئەو جۆرە دوو شێوەی تریش هەن خوێندنەوە و شرۆڤەکردنی بە هەموو ڕووداوێکی جیهانیش دەکەن هەن لایەندارییە و بە حێز و بەرژەوەندی لایەنی خۆی ئەوانە ژمارەیان گەلێک زۆرە هەشن بێلایەنی و ڕاست و دروستی بۆچوون دەردەبڕێت لێرە پێویستە هەردووک جۆر ئەکادیمی بنوسن وەک ئەکادیمی نەک بە ئەوە بە هەموو شتێکی تر دەرکەون تەنانەت هەندێکمان هەن لە کام وولاتی ئەوڕوپی بن کە قسە لەسەر ئەو وولاتە دەکەن وا هەست دەکەی کە قسەکانی لە چوارچێوەی ئایدۆلۆژی دان نەک وەک ئەکادیمێک بۆچوون و ڕا لەسەر شتەکان بخاتەڕوو یانی کە قسە دەکەن دوو قسە و بۆچوونیان نیە لەسەر هەلە و خراپی ئەو وولاتەی تێدا دەژین وەکو بلێین وولاتێکە لە هەموو ڕوویەکەوە تەواو پێشکەوتووە و هیچ هەلە و کەم و کورتی نەبێت بێگومان کە باسی ئەوە دەکەم مەبەستم بەشێوەیەکی گشتییە نەک بلێم هەموو ئاوان لێرەش ئەی بوارەکانی کۆمەلگای کوردی چۆنن؟

ئەگەر ئەو بابەتە درێژتر بکەینەوە بۆ بوارەکانی تر و کەسەکانی ناو بوارەکانی تریش بە هەمان شێوەن یانی ئەوانەش لە چوارچێوەیەکن کە وەکو خالانێک بەیان دانراوە ناتوانن ئەو چەقبەستویەی هەیانە بشکێنن یانی دەکرێ بلێین ئەوانەش تاکێکی سەربەخۆ لە بیرکردنەوە و

ڕاو و بۆچوون نیە بەلکو وەک کەسێکی بەرهەمهێنەری ئەو ڕێچکەیەن لەسەری دەڕۆن.

ئەمەی سەرەوە یەکێکە لە هەرە هەلەکانی ئەوانەی ئاوان دەبوایە وانەبوان و ئازادی تەواوی ڕاو بۆچوونیان هەبایە و بۆیان دابین کرابایە یانی دەکرێ هەموو کەسەکانی بوارێک هەموو وەکو یەک بن و لەگەل هەموو ڕاو بۆچوونەکانی بەرەی خۆیان بن ؟

ئەگەر نموونەیەکیش لەسەر ئەوە بهێنینەوە کە بلێین ئایا دەکرێ هەموویان یەک جار لە ناو هەموو کارەکان و قسە و کرداریان کەسێک نەبێ بلێت ئەوە هەلەیە و ئەوەش ڕاستە؟مەبەستم ئەوەیە کە لە بەرەی خۆی بە ناڕاست بزانێ بەرەی بەرامبەر بە ڕاست بزانێ؟

بێگومان خۆم ئەوەم نەدیوە و نەشبیستووە شتی وا هەبێ لە کۆتایدا خۆی ئەگەر دووبەرە ه□ب□ن ئەوا سالانێکی زۆریش ئەو دووبەرەیە لە ململانێ بن ئەوا هەموو بۆچوون و شتەکانی ئەوان کارلێک دەکەن و ئاوێتەی یەکتر دەبن ئەو شتانە دروست دەبن کە باشتر و چاکترە بۆ کۆمەلگا و مرۆڤەکانی بێگومان ئەمەش ئاستی بەرزی هۆشیارییەوە دروست دەبێ تێبینی لە ناو نووسینەکە ووتم نووسەری لایەندار و بەرەو گروپ لە ڕاو بۆچوون ئازاد نین بەلکو بەرهەم هێنەری بەرەی خۆیانن ئەمە لەم کۆمەلگایە هەیە جگە لە نووسەر وڕۆشنبیرانی ئاوان دەبێ وا بکرێ هەموو ئامرازەکانی ڕۆشنبیری لە نووسەر و میدیا و هەموو ئەوانی تر ئازاد بن نەخرێنە ژێر کۆنترۆل و بەویست و حەزی خۆیان ئەو ئامرازانە ئاڕاستە بکەن چونکە ئەمە خالێکی هەر گرنگی پێشکەوتنە ووردە ووردەش بەرەو پێش دەچن دەبێ هەموویان واش بکەن چونکە هەموویان باسی پێشکەوتنی کۆمەلگاش دەکەن؟!

زانا رەزاق

تێبینی دووەمیش دەبوایە ل□ بنەڕەتەوە ئاوا هاتبا یانی وەک بنەما با بۆ هەموو ئەو ئامرازانەی کۆمەلگا بۆ بواری ڕۆشنبیری تێبینی سێیەمیش کاتێک من شتێک دەنووسم مەبەستم بە شێوەیەکی گشتیە لە هەمان کاتدا لەسەر ئەو شتانەشە کە دەیبینم یانی ئەوانەی دەیبینم ئاوان.